

Terrorism i norra Nigeria – en bakgrund

Henrik Persson

Terrorism, ofta med kopplingar till islamistisk extremism, har växt fram som ett allt större säkerhetshot i Afrika under det senaste decenniet. På den afrikanska kontinenten har uppmärksamhet främst riktats mot Somalia och al-Shabab, men också mot Mali och västra Afrika. USA:s terroriststämpling av Boko Haram och Ansaru i Nigeria i november 2013 är ett tecken på en ökad oro gällande även dessa grupper.

I Nigeria har Boko Haram, eller *Jama'atu Ahlis Sunnah Lid'dawa'ati Wal Jihad*,¹ vilket är gruppens egentliga namn, sedan 2010 utgjort ett allvarligt hot mot fred och säkerhet. Över 3000 människor tros ha dödats i samband med attacker utförda av Boko Haram under de senaste tre åren, främst i de nordöstra delarna av Nigeria. FN bedömer att över 1200 personer har dödats under perioden maj-december 2013. Särskilt drabbade är de tre staterna Asamawa, Borno och Yobe, även om våldsamheter har skett över i princip hela norra Nigeria. Situation kan till viss del beskrivas som ett väpnat uppror, även om Nigerias regering vidhåller att det inte rör sig om ett inbördeskrig utan om en konflikt med en isolerad terroristgrupp.

I december 2013 skedde en av de allvarligaste attackerna på senare tid, då hundratals (uppgifterna är osäkra) beväpnade män anföll en militärbas i staden Maiduguri. Staden är huvudstad i Borno, och bas för den del av den nigerianska försvarsmakten som är ansvarig för kampen mot Boko Haram. Flera militära flygplan och helikoptrar, liksom bepansrade fordon och barracker, förstördes under den flera timmar långa eldstrid som utbröt. Attacker av den här omfattningen är dock ovanliga. Mer förekommande är mindre attacker, inklusive självmordsattentat, riktade mot militära, polisiära eller civila mål. Gruppen har gått från att företrädesvis attackera säkerhetsstyrkor till att i mer än hälften av attackerna rikta våld mot civila.

Boko Haram motiverar de senaste årens attacker med att de utgör hämnd för de ur gruppen som blev dödade

¹ "De hängivna spridandet av profetens läror och jihad". Boko Haram är det allmänt använda namnet trots att det från början troligen var ett öknamn och översätts ofta som "västerländsk utbildning/kultur är förbjuden".

av säkerhetsstyrkor 2009, inklusive dåvarande ledaren Mohammed Yusuf, men även som vedergällning för andra orättvisor muslimer utsatts för i Nigeria. Vad gruppen långsiktigt vill uppnå är inte entydigt men uppfattas vara störtande av regeringen och bildandet av en islamistisk stat i Nigeria. Boko Haram anser att västerländsk kultur och inflytande utgör grunden till många av de problem landet lider av, såsom utbredd korruption och stora brister i tillhandahållandet av offentliga tjänster. Gruppens agenda är primärt inhemsk, även om det finns uppgifter om att Boko Haram skulle ha haft kontakt både med AQIM och al-Shabab. Boko Haram ska också ha deltagit i träning i Mali i samröre med AQIM. Efter attacken i Maiduguri i början av december 2013 hotade gruppens ledare, Abubakar Shekau, att utvidga sina operationer till att slå mot USA, något som kan peka på en breddad agenda.

Boko Haram som organisation anses, efter ledarens död 2009, vara splittrad i ett antal mer eller mindre självständiga enheter. Abubakar Shekau uppträder som ledare för gruppen, men talar troligen enbart för en kärngrupp. Vissa bedömare menar att det är mer rättvisande att tala om en samling grupper. En av de viktigare grupperna som anses ha formats ur delar av Boko Haram är Ansaru eller *Jama'atu Ansarul Muslimina Fi Biladis Sudan*.² Gruppen lämnade Boko Haram i protest mot det stora antalet civila offer, även om de båda grupperna enligt uppgift fortfarande samordnar delar av sina operationer. I jämförelse med Boko Haram har Ansaru tydligare internationell agenda, och möjligen också starkare band till andra terroristgrupper såsom AQIM. De har hittills varit fokuserade på kidnappningar

² "Avantgarde för försvaret av muslimer i svarta Afrika".

av västerlänningar, däribland franska medborgare, både i Nigeria och grannländer, och har motiverat flera av sina attacker som del i kampen mot den internationella insatsen i Mali.

Vad beror problemet på?

Socio-ekonomiska faktorer framhålls ofta som bidragande orsaker till våldsamheterna i området, samtidigt som regeringens hårdföra linje har radikaliserat frågan ytterligare. Situationen är svåranalyserad, och bör inte förenklas till en enskild orsak.

Norra Nigeria är företrädesvis muslimskt medan den södra delen räknas som kristen. Även om detta är en grov generalisering, finns det en historisk och social bakgrund där konflikter utmålats som religiöst grundade. Viktigare är dock i många fall etnisk tillhörighet, även om religionens betydelse inte kan nonchaleras då den ofta används för att motivera och mobilisera anhängare.

Arbetslöshet och bristande tillgång till ekonomiska möjligheter framförs ofta som centrala faktorer, ca 60% av befolkningen i nordöstra Nigeria anses enligt Världsbanken leva i fattigdom. Vidare kan nämnas omfattande korrruption, stor ekonomisk ojämlikhet samt bristande tillgång till utbildning och sjukvård som viktiga anledningar till frustration och missnöje med staten.

Vad görs?

Regeringen har i första hand valt att agera militärt gentemot Boko Haram och istället för den tidigare civil-militära styrkan blev under 2013 en armédivision ansvarig för kampen. Regeringen har även uppmuntrat, utbildat och utrustat medborgargarden. Från Amnesty och ett flertal andra organisationer har anklagelser riktats mot de nigerianska säkerhetsstyrkorna om övergrepp mot både medlemmar av Boko Haram, misstänkta medlemmar och civilbefolkning. Även om omfattningen är osäker, anses ett stort antal människor ha varit föremål för våld, utpressning, frihetberövande och summariska avrättningar. Amnesty har uppskattat antalet som avlidit i fängsligt förvar till åtminstone 950 under första halvåret 2013, medan intervjuer utförda av IRIN i det berörda området pekar på flera tusen döda under samma period.

Nigeria samarbetar med sina grannländer Tchad och Niger angående terroristbekämpning och soldater från de tre länderna har utfört gemensamma operationer mot Boko Haram i nordöstra Nigeria. Samarbetet med Kamerun är mycket mer begränsat, relationerna mellan dessa länder har historiskt varit problematiska med ett mindre krig om gränsfrågor 1996 och fortsatt dispyt under början av 2000-talet. Boko Haram och Ansaru misstänks operera över nationsgränserna och har genomfört kidnappningar i Kamerun. Grannländerna, i synnerhet Kamerun, har uttryckt oro för att religiösa motsättningar ska sprida sig i regionen.

USA samarbetar också med Nigeria vad gäller terroristbekämpning, något som troligen kommer att öka i omfattning efter terroriststämplingen av Boko Haram och Ansaru. Vidare stöder Storbritannien och Israel i mer begränsad omfattning Nigeria på olika områden, inklusive underrättelseverksamhet och tekniskt stöd.

Vad borde göras?

Valet att behandla situationen som enbart ett militärt hot är olyckligt. Delar av gruppens stöd grundar sig i faktiska sociala, ekonomiska och politiska problem, samtidigt som säkerhetsstyrkornas övergrepp och agerande spär på osäkerheten och bidrar till radikalisering. För att motverka denna utveckling behöver statens och säkerhetsstyrkornas legitimitet stärkas genom genuint reformarbete och synbara insatser för att tackla socio-ekonomiska problem och öka säkerheten för civilbefolkningen. Internationellt stöd bör fokusera på dessa legitimitets- och reformaspekter snarare än på direkt militär hjälp.

Henrik Persson

Denna brief bygger på:

Henrik Persson, *Nigeria – An Overview of Challenges to Peace and Security*, FOI-R--3834--SE, kommande rapport 2014.